

Yazar Mehmet Coral, Mihrimah Sultan Camii'ni anlattı

BİR KADIN KADAR ZARİF

Edirnekapı'dayız...

Bizans devrinde bu kapıya, Porta Miriandron, yani 'Onbinler kapısı' denirmiş. V. yüzyılın başlarında, Doğu Roma İmparatoru Theodosius II, kentin surlarını nihai sınırlarına dek genişletme kararını aldığı anda, beş bin işçiyi Marmara kıyısında, günümüzde Mermer kulenin yükseldiği yerden, bir beş bin kadarını da Haliç'ten, bugünkü Ayvansaray'a yakın bir noktadan işe koşmuş. Her iki grup büyük bir yarış halinde aradaki mesafenin neredeyse orta yerinde birleştiğinde oluşan bölüme büyük bir coşkuyla, 'Onbinler Kapısı' anlamına gelen Miriandron adını uygun görmüşler. Fetih'ten sonra, Osmanlı'nın eski başkenti olan Edirne yoluna çıkışı sağlaması nedeniyle, aynı yere 'Edirnekapı' denmiş.

Şimdi amaçladığımız geziye başlayalım. Surun hemen ardında, kapının bitişiğinde, Altıncı tepenin üzerine mükemmel yakın bir ustalıkla oturtulmuş Mihrimah Sultan Camii'ni görüyoruz. Zaman içinde geriye doğru 500 yıla yakın bir yolculuğa çıkarsak, karşımızda duran kütlelerin çevre ile ilişkisini aynı anda anlayabiliyoruz. İstanbul'a kara yoluyla dışardan geliyorsan ilk, veya kentten çıkıyorsan son gördüğün anıtsal yapı bu oluyor. Altıncı tepenin doruğundan ufuk çizgisini belirliyor. Çevredeki her yapının üzerinde devinimsiz bir gemi gibi duruyor.

Yürüyüp, meydan kotundaki dış kapısından içeri giriyoruz. Bir dizi taş basamak bizi caminin cümle kapısına taşıyor. Hemen içeri girmeden dış yapının inceliklerine şöyle bir göz gezdirmek için önce doğu yüzüne, sonra da batı yönünde kalan külliyesinin çevrelendiği revaklı bahçe tarafında dolaşılıyor. Yapıya yalın bir güzellik, soylu bir tevazu hakim. Doğu fasadında dikkatimizi çeken en önemli husus büyük kemerin içine bir kanaviçe örgü gibi yayılmış, değişik geometrik formlardaki pencereler oluyor. İç mekana geçtiğimizde uğrayacağımız şaşkınlığın temel öğesini de bu yapılanma oluşturacak zaten. Teknik ayrıntıya girmeden dış kütleli, dört dayanak noktasına askı kemerleriyle oturan ve köşelerde kullanılan ağırlık kuleleriyle desteklenen, tek bir merkezi kubbenin altına yayılmış iç hacim diye tanımlamak yeterli olacaktır sanırım. Şimdi, nefeslerimizi tutalım ve içeriye girelim.

Dış cephede yalın bir güzellik, soylu bir tevazu hakim.

Mabedin içine girdiğinizde anında soluğunuzu kesen bir duygu taşkınyla karşılaşıyorsunuz. Bir süre başınızı her yöne doğru çevirip, mihrap nişinin önünde, porfir sütunların taşıdığı ince galerilerin altlarında, minberin mermerden tiğ işi gibi işlenmiş merdiven koruluğunun yanında, kısaca iç mekanın bütününde gelişigüzel dolaşıyorsunuz. Henüz düşünenecek durumda değilsiniz!

Bir gariplik var...

Çok farklı, sıradışının epey ötesine kayan, kolay tanımlanamayacak bir duygunun sarmalındasınız. Yavaş yavaş bu farkın ışık olduğunu anlıyorsunuz. Evet ışık. Cami, kubbe kasnağından başlayıp, her yönde yayılan ışık çavlanlarının arasında yüzüyor gibi. Sanki yapı elemanlarını ışıktan seçmiş Sinan. Kütleli öylece, ışıkla bütünleşen ilahi bir biçimde kurmuş. Dört askı kemeri yerden bahar coşkusuyla fıskırması çiçekler gibi yükseliyor ve kubbeyi üzerlerine bir gökkuşağı gibi alıyor. Her yönde içleri yuvarlak, köşeli ve geometrinin olanak tanıdığı her formda vitray camlı prizmatik pencerelerle bezeli. Işık, dinamik bir yapı elemanı gibi içeriye akıyor ve mekanın tamamını etkisi altına alıyor.

İşığın taşkın etkisinden sıyrıldığımızda, bunun olayın ancak yarısı olduğunu anlamaya başlıyorsunuz. Işıkla bütünleşen pastel

renklerin kütleyle kazandırdığı armoninin, sarhoşluğa varan hazzı bütünleyen unsur olduğunu anlamanıza yetiyor. Genelde camilerde görmeye alışmadığımız canlılıkta, uçuk pembeler, saman sarıları, mint yeşilleri, sümbül morları ve daha insana yaşama sevinci veren pek çok uçarı rengin yarattığı floral motifler, ışığın verdiği devinimle ilahi bir semanın raksıyla dönüyor gibiler.

Sanki izleyicisini kadın ruhunun sonsuz derinliklerine doğru gizemli bir gezintiye çıkarmak istiyorlar! Kütleyle sanatsal açıdan yapılmış her dokunuş feminen öğeler taşıyor. Doğanın kadın türüne bağışladığı özgün zarafeti taşınak nakşetmiş sanki Sinan.

Duyguların spiral kıvrımlarında girdiğiniz bu girdap giderek sizi daha üst boyutlara taşıyor. Gözleriniz kemer kıvrımlarını izleyerek kubbeye ulaştığında ani bir tokat

İstanbul Edirnekapı surlarının hemen ardında, kapının bitişiğinde, altıncı tepenin üzerine mükemmel yakın bir ustalıkla oturtulmuş Mihrimah Sultan Camii'ni görürsünüz. Yapıldığı dönemde İstanbul'a kara yoluyla gelenlerin ilk, gidenlerin son gördüğü anıtsal yapı bu camiydi. Yapıya yalın bir güzellik, soylu bir tevazu hakim. Mabedin içine girdiğinizde anında soluğunuzu kesen bir duygu taşkınyla karşılaşıyorsunuz. Cami, kubbe kasnağından başlayıp her yönde yayılan ışık çavlanlarının arasında yüzüyor gibi. Sanki yapı elemanlarını ışıktan seçmiş Mimar Sinan.

■ Mehmet CORAL

yemiş gibi farkına varıyorsunuz bunun.

Sevginin betimi bu!

Evet, her türlü fazlalığından arınmış, cinsellikten uzak, saf, platonik bir sevgi. Mabedin bu denli kusursuz inşa edilmiş olmasının ardında yatan temel motif bu olmalı. Sinan, hançeresi olmayan bir dille sonsuza dek hatırlanacak bir aşk şiiri yazmış bu eserinde. Sessiz hacimleri içinde ebediyeti betimlemiş. Kavram dışı boşlukları ışık ve renk taşkınlarıyla insanın boyu hizasına indirerek tutsak etmiş. Bir kadının cismani varlığından yansıyan duygularıyla, ilahi aşkın insan ruhunda hep değişen yansımalarını cisimlendirmiş.

Dünya yüzünde gördüğüm Tac Mahal, Partenon, Potala ve benzerleri gibi onca anıtsal yapının ötelinde bir yerde, Edirnekapı'daki Mihrimah Sultan Camii'nin iç dünyamda çok özel bir konumu vardır. Onlarca kez ziyaret edip, içinde uzun saatler geçirmiş olmama rağmen, bana her seferinde değişik heyecanlar, içsel coşkular vermeye devam ediyor. Onun herkese söyleyeceği farklı bir öyküsü olan, ruhsal planda yüksek titreşimlerle yüklü, çok özel bir mekan olduğuna inanıyorum.

■ Mimar Sinan'ın ışığa yazılmış sevdâ şiirini ve daha pek çok yapıtının gizlerini merak ederseniz, Mehmet Coral'ın Işıklarla Yazılın Sonsuza Adım adlı edebi yapıtı önerilir.

Fotoğraf: İlhami YILDIRIM

Genelde camilerde görmeye alışmadığımız canlılıkta renkler var.

Cami her formda vitray camlı prizmatik pencerelerle bezeli.

